

At tage hånd om deltagerne

Interview med instruktørassistent, Sanna Albjørk, 2013.

Af Ida Krøgholt og Erik Exe Christoffersen

Sanna Albjørk fungerede som assistent for Lukas Matthei under arbejdet med *Krig*. (Du skulle have været der). Vi mødte hende til en samtale om processen og

om håndteringen af den form for site-specific deltagerinvolverende teater, som forestillingen eksperimenterer med.

Hvordan griber man sådan et projekt an, hvor man skal have engageret nogle mennesker til at yde noget uden at være professionelle skuespillere?

Det er vigtigt, at man er der. Det hjælper ikke kun at tage kontakt i telefon. Det er ikke tilstrækkeligt, man må tage direkte kontakt der, hvor folk er, og vise en investering. Også ved at investere tid. Odsherred Teater havde taget kontakt til mange, inden vi kom. Og der havde været et informationsmøde i byen omkring en måned inden, hvor der kom otte, hvoraf de fire ville være med. Noget lignende gjorde sig gældende i Viborg. Man er nødt til at gå ud personligt og kontakte folk og gøre opgaven konkret. Det, at man står der og skaber en relation ved at møde frem og vise sin interesse, er afgørende. Det er så overraskende, hvad folk vil være med til.

Kunne man risikere at blive afoist?

Det var vi også nervøse for. Da vi kom, var der næsten ingen. På forhånd var der kun de fire medvirkende, og vi havde brug for omkring 50. Scenografen og jeg tog rundt til steder.

Så I lavede et stort opsøgende arbejde? Hvordan fik I folk til at være med?

I Hørve gik vi fx rundt og kom lidt tilfældigt ind på kroen i Hørve ad bagvejen. Vi havde ikke set det udefra og kom til at gå derind. Det var et sjovt sted. Der sad nogle i baren og spurgte, om vi ville købe fisk. De har også et lille fiskeudsalg, så de troede, vi ville købe fisk. Kromutter blev sur over, at vi bare kom ind og ville gå igen. Hun følte sig måske lidt overbegloet og med rette. På det tidspunkt kunne vi godt se, det ville blive et stort arbejde at skabe kontakt. Vi ville gerne bruge baren i forestillingen, så vi tog derhen igen bare for at spille billard, så de lokale kunne se os lidt an og lære os lidt at kende. Vi er dårlige til billard, så de lokale var klart på hjemmebane. Vi spurgte, om vi kunne bruge stedet tre aftener, og at der nok kom omkring 50 tilskuere. Og at vi brugte deres anlæg. Det havde de ikke noget imod. "Det kan vi godt finde ud af. De spurgte faktisk ikke ind til, hvad det egentlig gik ud på. Det samme gjaldt MC- klubben. Vi var derude, fordi de var umulige at komme i kontakt med. Den første gang var der bare to, fordi de andre var til festival. Men de var rigtig søde, det skabte en kontakt, som vi kunne arbejde videre med. Det var tre uger før premieren. Så fik vi nogle telefonnumre af dem. Så det var rigtig godt, vi bare kom og hang ud. Faktisk var der nogle af dem, som havde været udsendte, men de spurgte slet ikke ind til forestillingen, og hvad vi ville fortælle om krig.

Hvad så bagefter? Spørger de så mere ind?

Ikke sådan indholdsmæssigt. Det var ikke temaet, de snakkede om, men om alt muligt andet, der havde betydning for dem. De havde en fornemmelse af, at de bidrog til noget. Vores tema omkring krig blev der ikke spurgt ind til. Vi fortalte, at det handlede om at tage minder tilbage til Danmark. Hvordan kan man integrere krigserfaringer i dagligdagen og i det lokale? Det vigtigste for dem var tilsyneladende, at de bidrog til begivenheden som sådan.

Hvorfor vil de gerne være med?

Der var ti-tolv mennesker, som hejste flag, mens folk sad på højen i Hørve. Vi havde ringet på døren til alle, der havde flagstang, så det var et stort arbejde at forklare sådan og sådan, på hvilket tidspunkt, og vi skulle ud med flag og forklare igen, hvad de så konkret skulle gøre. Det er simpelthen kontakter, der skal plejes, og så viser det sig, at folk er villige til at indgå i et socialt samspil, og at de ganske enkelt er nysgerrige. Vi blev egentlig overraskede over, at folk ville være med, og at de fik så meget ud af det. Der var en, som skrev til os, da de afleverede flaget, "Dejligt at være med, tak for det". De skulle bare hænge et flag op tre aftener. Med de følte, at de var med til noget. Også dem med masker, det var mærkeligt at spørge folk, om de ville stille sig ud og vande blomster med maske på og måske hænge et flag op i vinduet. Det var svært at forklare. Det var en lille ting, men en form for begivenhed i deres eget lokale miljø. I Hørve var det markant, at de sagde ja til nogle ret konkrete ting så som at hejse et flag, men de var ikke interesserede i at mødes for at lave teater. Det var nok for abstrakt og noget, de ikke kunne identificere sig med. Mange ting var vanskelige at forklare, fx at de skulle deltage med masker og samtidig lave noget normalt som at klippe hæk eller luge have. Selvom det var meget små ting uden større perspektiv, var de glade for, at vi investerede noget i dem. Det var flere af dem, som også så forestillingen, oven i købet også i de andre byer.

Bliver det muligt at få ideer og forslag til forestillingen?

Ja, fx har spejderne i Viborg et interessefelt, som vi måtte forsøge at udnytte. Lukas (instruktøren) er meget legende i sin tilgang. Hvordan kan vi bruge noget, som er sjovt for jer? Hvordan kan vi lege med det? Fx havde marchorkesteret i Odsherred et yndlingsnummer, *Let me intertain you*, som vi selvfølgelig greb og bad dem bruge. Det var deres kendingsmelodi. Det kunne de byde på. Folk vil gerne lege, hvis man beder dem være med på det. Selvom det måske er lidt skørt, er de med på den.

Hvordan korresponderer det med det mere overordnede festugekoncept?

I Odsherred var der en meget åben ramme. Det var også vigtigt, at der var tale om en gratis forestilling, en gave til Hørve, hvor folk flytter fra, og som er en udkant. Det eneste, Odsherred Teater besluttede, var, at det skulle være i Hørve. Der sker ikke meget. Butikker lukker, der har været meget kriminalitet. Lukas arbejder meget med stedet, hvad er der? Så vi gik rigtig meget rundt. Hvad kunne være sjovt at lege med?

Hvordan og hvor meget blev der prøvet?

Meget lidt i Hørve. Der var ikke noget egentlig prøve andet end generalprøven. Vi havde enkelte prøver med folk, som skulle bære masker eller lave bestemte handlinger. Vi prøvede sang og øvede med enkelte handlinger. Ellers forklarede vi, hvad de skulle. Det er lidt ligesom et orkester, hvor hver instrument har sit partitur og spiller på forskellige tidspunkter. Det var ikke muligt at prøve samtidig med alle, men partituret gør det muligt at køre igennem. Børnene prøvede vi også med, vi havde kontaktet skoler, men det var der ikke kommet noget ud af. Så de var fundet via nogen, som kendte nogen, og den afrikanske familie, som havde mange børn, mødte vi tilfældigt. Vi var ved at undersøge, om vi kunne gå gennem deres have, men det kunne vi ikke, og så spurgte vi sådan lidt for sjov, om de ville være med. Det var der tre, som ville. Det var spændende. De var flyttet hertil for nyligt. En af aftenerne var deres far med i stedet for et ældre barn.

I Viborg er der et andet bysamfund, ikke?

På informationsmødet i Viborg kom der kun to ældre damer og tre skolelærere, som lavede revy sammen. En af dem var med i bandet, som kom med i forestillingen. Igen var problemet, at selve kontakten til deltagerne skulle skabes, og det var et meget underbemandet projekt. Heldigvis var der en dramaskole, som gerne ville være med. De 25-30 børn syntes det var sjovt at lave alt muligt. De var trænedede og helt parate. I bygaden, som vi brugte, gik vi simpelthen ind til alle og spurgte, om de ville være med og rigtig mange var med på den, de fangede den hurtigt – de fleste – de var friske på den. Det var lettere, nok også fordi de har en lidt anden kulturel tilgang end i Hørve. Men igen uden at de egentlig var særligt spørgende i forhold til, hvad det egentlig gik ud på.

Var i hele gaden igennem. Hvor mange havde I kontakt med?

Der var tolv-fjorten private hjem med i forestillingen, hvor der kunne være fire-fem tilskuere i hver. Det var ikke altid de samme, der kunne hver aften, så vi skiftede lidt ud. Det var vi åbne for. Vi øvede med dem, hver især, så de vidste, hvad de skulle. Hvordan de skulle tage fat i tilskuerne uden at sige for meget. I det hele taget

forsøgte vi at uddelegere en del ansvar til de forskellige medvirkende grupper, MC-erne, spejderne, orkestret, så de selv sørgede for at planlægge fra aften til aften, hvem der var med. Nogle kunne måske kun to gange, andre tre, og måske var der flere med nogle aftener end andre. MC-erne formede sig selv. Det var deres eget ansvar, efter hvad de kunne, og hvem der nu havde lyst og fandt det sjovt at være med.

Var stederne det første i så at sige valgte?

Vi tog ret tidligt rundt til alle byerne for at finde steder nogle måneder, inden vi gik i gang med produktionerne. Det gik ret hurtigt i Viborg, hvor vi måtte afgrænse os mere end i Hørve. I Viborg valgte vi som noget af det første Stadion. Der skulle vi bare ind. Og de var helt åbne, det var helt overvældende. Bandet fik et omklædningsrum, vi kunne bruge græsplænen og lys- og lydanlægget, og vi kunne få motorcyklerne til at køre rundt. De var åbne, og det var let for dem at sige ja.

Hvordan afgrænser man sig i forhold til de steder man vil bruge?

Det er altid svært at finde ud af, hvor man må og kan være.

Frivillighed får måske en anden karakter i Viborg? Krævede det lige så meget benarbejde?

Vi var meget heldige. Spejderne var helt med på den, ligesom MC-klubben. Vi tog derud til deres klubaften. Og vi prøvede med dem, og de fortalte videre til andre, at det var sjovt at være med. Det er rigtig vigtigt og heldigt, at vi fik nogle få i tale, som så sikrede, at der kom flere med. Det er også stressende, fordi det tager tid måske at få svar. Vi ved ikke, hvor mange vi får med. Princippet er, at man må have en åbenhed for, hvad de skulle, og hvad der kan opstå med de mennesker, man har. Fx blev det en effekt, at der blev ved med at komme spejdere ind. Spejderne blev flere og flere. De dukker op her og der i byrådssalen, og det skaber en lidt komisk effekt, som man selvfølgelig skal have øje for.

Hvad er egnsteatrets rolle? Hvor meget præger de det æstetiske? Hvordan spiller de med og forhandler?

Teatrene i byerne har ikke blandet sig æstetisk. I Viborg var Thorkild Andreasen fra Carte Blanche dog meget insisterede på, at vi skulle bruge lokale, og frivillighedsaspektet betød meget for ham. Han pressede os og havde klart forventninger til, at vi fik deltagere med. Men han hjalp os også en del med at henvise til folk, ligesom Astrid fra festivalen gjorde. De kendte jo området og kunne foreslå, at vi fx skulle prøve flyverklubben, de er friske. Så dem ringede vi til, og de var helt med, og vi var oppe at flyve med dem. Vildt!

Hvordan var samarbejdet omkring produktionen internt?

Vi har samarbejdet meget, instruktør, dramaturg, assistenten og scenografen om interviewene i starten. Vi talte med mange, både soldater, flygtninge og andre. Det har taget lang tid, fordi man er nødt til at involvere sig også emotionelt, og man er nødt til at bruge tid på folk, selvom man ikke ved, om man kan bruge materialet. Vi optog fx en iraker, som var rigtig fin, og vi ville gerne have haft den lokale krigsramtes stemme med for at høre, hvordan det er, at der er krig i dit eget land. Men det var for svært at forstå, når publikum kun kunne høre det på radio.

Danskerne var 'lettere' at interviewe og få til at dele deres historier, fordi krigen er et valg for dem, en profession, og ikke som for flygtningene en tragisk livsomstændighed.

Er der ændringer i de tre versioner?

Interviewene var stort set de samme, men forestillingerne i de tre byer vidt forskellige alt afhængigt af, hvilke rum vi kunne bruge, og hvilke mennesker der var med. I Hørve gjorde Lukas nogle af aftenerne noget ud af at præsentere byen som totaliscenesat, og at vi ikke rigtigt vidste, hvad der ville ske. Og at det virkelig var et mærkeligt sted, hvor man var fremmed og iagttager af byen og dens beboere. Vi ændrede rækkefølgen på teksterne, men det var med udgangspunkt i rummene. I Viborg var det godt at begynde med Rådhusalen, som bruges til dagligt. Der er vielser hver dag. Det passede med feltpræsten, som taler om, at en kirke kan etableres hvor som helst. I de private hjem var det oplagt at placere pressefotografen, som taler om at etablere sig hjemligt og om forholdet mellem ude og hjemme. På den måde bringer vi konkret krigserfaringerne ind i det konkrete private hjem. Stadion er jo flere gange benyttet som et sted, hvor fanger interneres eller henrettes. Så det passede også fint med soldaten og hans historie om snigskytter, og vi var interesseret i at slutte med bandets rå lyd. På den måde blev det en helt anden forestilling.

Hvordan var relationen til deltagerne?

Noget, der skal understreges, er den grad af investering, som er nødvendig i den her slags projekter. Her var vi undertiden noget i konflikt med hinanden. Jeg mener, det er nødvendigt at tage hånd om deltagerne. Det skal være en slags omsorgsarbejde. Det er ikke noget stort eller festligt, men bare det at man har tid til at høre, hvordan det er gået. Der skal være en kontakt før og efter forestillingen. I er her for os, og vi er her for jer. De er på en måde gæster, som er inviteret med. Og som ovenikøbet gerne vil komme og give en masse. Det skal man have overskud til. Men det var svært, når tingene blev holdt åbne næsten helt op til premieren, og der fx kommer børn med, som ikke har prøvet det, dagen før forestillingen. Det kræver et personligt overskud og en god produktionsledelse at kunne tage sig af og snakke lidt med de medvirkende også ud over det rent praktiske. Der er en etisk forpligtigelse, når man bruger deres historier og deres engagement. Vi skal have tid til at være der. Den her form for teater kræver helt generelt meget investering af produktionsholdet. Det er meget undervurderet. Teatrene har måske tænkt, at de købte en produktion. Men der var ikke tale om en færdig produktion. Det hele skal skabes, og vi har måttet arbejde meget mere, end der var løn til – nogle af os uden løn. Forestillingen kunne ikke realiseres uden professionelle frivillige, der lægger en masse arbejde. Det er fint at lave et indsatsområde kulturelt, i dette tilfælde at ville involvere lokale borgere i et teaterprojekt. Men der følger ikke nok penge med. Det er meget problematisk. Det frivillige professionelle arbejde var nødvendigt for, at dette kulturprojekt kunne lykkes – ligesom for rigtig mange andre kulturprojekter. Det er en indsats, hvor man måske fejlagtigt tænker, at det er en let måde at skabe et kulturfællesskab i en by.